

HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

Eduskunnan sivistysvaliokunnan kuuleminen 4.10.2024

Eduskunnan sivistysvaliokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2025 opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalan osalta. EK lausuu kunnioittaen seuraavaa:

Kolme lisätuntia perusopetukseen tervetullut uudistus – osaamistason nostamista tarvitaan perusopetuksesta alkaen

EK pitää hyvänä uudistuksena kolmen vuosiviikkotunnin lisäystä perusopetuksen alaluokille tavoitteena vahvistaa luku- ja kirjoitustaitoa sekä matematiikan osaamista. EK on ehdottanut perustaitojen osaamista kuuta eli sen varmistamista, että jokainen peruskoulun päättävä osaa sujuvasti lukea, kirjoittaa ja laskea. Tuntilisäys, oppimisen tuen uudistus ja tarveperustainen tasa-arvorahoitus ovat oikeansuuntaisia toimia osaamistakuun näkökulmasta.

Vasta julkistettu maahanmuuttajanuorten osaamista koskeva osio PISA2022-tuloksista kertoo suurista osaamiseroista maahanmuuttajataustaisten ja kantaväestöä edustavien oppilaiden osalta huolimatta siitä, että osaamiserot ovat kaventuneet vuodesta 2012. Erityisesti heikkojen osaajien määrän kasvu on huolestuttava kehityssuunta. Oppilaan maahanmuuttajatausta itsessään ei ennusta heikkoa osaamista PISA-kokeessa, vaan olennaisia tekijöitä ovat puutteet kielitaidossa sekä perheen matala sosioekonominen asema. Sujuva lukutaito on kaiken opiskelun perusta. Lukutaidon pohjana on lukusujuvuus, mikä puolestaan edellyttää riittävää kielitaitoa.

Huolestuttava kehityssuunta on myös maahanmuuttajataustaisten nuorten turvattomuuden kokemus koulussa, mikä korostuu erityisesti ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla. Nuorten tulevaisuuden ja koko suomalaisen yhteiskunnan kannalta on kriittistä, että koulu pysyy jatkossa huolehtimaan nykyistä paremmin jokaisen lapsen ja nuoren yhdenvertaisista edellytyksistä jatko-opintoihin perusopetuksen jälkeen sekä kouluyhteisöön ja yhteiskuntaan kuulumisen kokemuksesta.

Ammatillinen koulutus on kokonaisuus ja tärkeässä roolissa työuran aikaisessa jatkuvassa oppimisessä – mahdollisuudesta alanvaihtamiseen huolehdittava

Ammatilliseen koulutukseen kohdentuu ensi vuodelle merkittäviä säästötoimia. 120 miljoonan säästöt kohdistuvat työuran aikaiseen jatkuvaan oppimiseen.

Säästöjen ja rahoitusmallia koskevan uudistuksen yhteisvaikutusta ammatilliseen aikuiskoulutukseen ja työuran aikaisen oppimisen mahdollisuuksiin on hyvin vaikea arvioida, koska rahoitusmallin yksityiskohtia koskeva valmistelu on kesken.

Tavoite paremmasta työllistymisestä ammatillisen koulutuksen jälkeen on erittäin kannatettava. On kuitenkin tärkeää muistaa, että ammatillisella koulutuksella on merkittävä rooli työuralle pääsyn lisäksi myös uuden osaamisen hankkimisessa ja osaamisen päivittämisessä työuran aikana. EK muistuttaa, että ammatillinen koulutus on kokonaisuus, joka palvelee eri elämäntilanteissa olevia oppijoita, yrityksiä ja julkisen sektorin työnantajia. Ammatillista koulutusta tulee tarkastella ja kehittää kokonaisuutena koko työuran näkökulmasta.

Jatkuvan oppimisen tarve koskee kaikkia työikäisiä. Koulutusjärjestelmän tulee tukea nykyistä paremmin työssä ja työn ohessa tapahtuvaa oppimista sekä suunnanmuutoksia työuralla. Aina ei tarvita kokonaista uutta tutkintoa, vaan mahdollisuus hankkia lisäosaamista tutkintoa lyhyemmällä kokonaisuuksilla eli tutkinnon osilla on hyvä kehityssuunta. Lyhytkestoinen, tutkinnon osaan tähtäävä oppisopimus on käytännönläheinen opiskelutapa uuden osaamisen hankkimiseen työuran aikana.

Yritysten rekrytointi- ja osaajatarpeisiin vastaamiseksi tarvitaan myös osaamistason nostamista myös ammattiosaamisen osalta. EK korostaa ammatti- ja erikoisammattitutkintojen sekä oppisopimuksen merkitystä.

Ammatillisen koulutuksen tulee myös jatkossa pystyä tarjoamaan mahdollisuus laajentaa osaamista tai vaihtaa suuntaa työuran aikana. Yksilön näkökulmasta työuran varrella voi tulla eteen tilanteita, joista tarvitaan toista samantasoista ammatillista perustutkintoa.

Koulutusjärjestelmää kehitettävä tutkimus-, arviointi- ja ennakointitiedon pohjalta

EK korostaa tietopohjan merkitystä koulutusjärjestelmän ja koulutuksen kehittämisessä ja muistuttaa, että tutkimustiedon rinnalla tarvitaan myös arviointi- ja ennakointitietoa. Koulutuksen kansallinen arviointikeskus tuottaa resurssiensa puitteissa arviointitietoa kansallisen koulutuspolitiikan ja paikallisen päätöksenteon pohjaksi. Ennakointitoimijoiden kenttä on hajanaisempi ja moninaisempi. Haasteena on ennakoititulosten heikko yhteismitallisuus. Jotta koulutuksen kehittämisessä ja suuntaamisessa tarvittava tilannekuva olisi yhteinen, tarvitaan kokonaistarkastelua ja arviointia osaamis-, koulutus- ja työvoimatarpeiden ennakkoinnin nykytilasta ja kehittämistarpeista sekä nykyistä parempaa yhteispeliä eri toimijoiden kesken.